

Hiphopcultuur in Nederland

BOEKMAN

Jack van der Leden

Hiphopcultuur in Nederland

Hiphopcultuur heeft zich in de afgelopen vijftig jaar ontwikkeld van een oorspronkelijk New Yorkse subcultuur tot een wereldwijde culturele beweging. Hoewel hiphop ook in Nederland razend populair is, is het fenomeen in de gesubsidieerde landelijke culturele Basisinfrastructuur (BIS) nauwelijks terug te vinden. Wel is hiphopcultuur sinds januari 2025 opgenomen in het [Netwerk Immaterieel Erfgoed Nederland](#). In deze *Boekman Extra Verkenning* presenteert de [Kenniskbank](#) van de Boekmanstichting een selectie uit haar collectie van honderden publicaties over het ontstaan van hiphop, de introductie in Nederland, de verhouding tot het cultuurbestel en onderwijs, sociale aspecten, talentontwikkeling en gerelateerd beleid. En... hoe ziet de toekomst eruit?

Concert GROF met Narco Polo in poppodium De Meester in Almere, 7 februari 2025. Fotografie: Lowie van der Grinten. Bron: www.hiphopinjesmoel.com

Hiphop in vogelvlucht

Hiphopcultuur ontstond in de jaren zeventig van de vorige eeuw in de achtergestelde New Yorkse wijk The Bronx als creatieve uitlaatklep voor zwarte en Latino jongeren. In tijden van economisch verval (hoge werkloosheid), drugsgebruik en criminaliteit vonden zij creativiteit en ontsnapping in feesten van lokale DJ's, op straat en in kelders. Met behulp van knip- en plaktechnieken zoals *scratchen* (het ritmisch bewegen van een vinylplaat in een bepaalde groef) ontstond nieuwe muziek door te variëren op funk, soul, jazz, blues, r&b en gospel. Naast muziek omvat hiphop ook rappen, dj'en, breakdancen en graffiti; de vier pijlers van hiphop. *Knowledge* staat te boek als de vijfde pijler van hiphop: zelfrealisatie, empowerment en begrip van de geschiedenis en waarden van de cultuur.

Naast muziek, dans en andere creatieve uitingen, zoals graffiti en mode, is hiphop een beweging op basis van gedeelde culturele waarden en identiteit, *a struggle for lifestyle*. De verschillende kunstvormen, maar ook de straatcultuur, de gedeelde verhalen over de eigen identiteit en de gemeenschap, versterkten de groeiende hiphopcommunity. 'Wie van hiphop houdt, leeft hiphop, valt er haast mee samen', schrijft Aafje de Roest over de waarde van hiphop in [Boekman #142](#) (2025). Hiphop is een verzetscultuur en een levensstijl, aantrekkelijk voor jongeren met uiteenlopende achtergronden.

Hiphopcultuur is veel meer dan muziek, schrijven ook Martin van Engel en Lisanne Bedaux in het Unesco-advies [On\(ver\)vangbaar: de innovatieve kracht van the culture](#) (2023). The culture, geworteld in hiphop, staat voor een dynamisch cultureel ecosysteem dat het middelpunt vormt van het culturele leven van jonge, en inmiddels ook middelbare, generaties. Naast hiphop behoren streetwear, graphic design en beeldende kunst tot de uitingvormen. Net als the culture draait hiphop om 'zelf-expressie, eigenheid en het activistisch bekritisseren van een samenleving die bepaalde groepen uitsluit', aldus de auteurs. De gedeelde waarden vormen een verbindende kracht en maken dat mensen voelen dat ze deel zijn van een community. Op basis van dit gemeenschapsbesef wordt hiphop steeds vaker ingezet in onderwijs en gemeenschapsprojecten, waarover later meer in deze *Verkenning*.

Hiphop fungeert ook als mogelijkheid tot sociale erkenning: door 'van niets iets te maken' rebelleert de jeugd tegen de status quo en benadrukt haar eigen identiteit (Marinelli 2022).

Hiphop in Nederland

De opkomst en de ontwikkeling van hiphop in Nederland, de culturele context en de stand van zaken in 1990 is onderwerp van de doctoraalscriptie van Mir Wermuth, tevens het oudste document over hiphop in de collectie van de Kennisbank: [Clockin' knowin' what time it is: een studie naar de Hiphop-cultuur in](#) ↓

Nederland. In tien jaar tijd had het genre zich opgewerkt naar de top van de hitparade en naar nationale en internationale erkenning door de muziekindustrie, laat ze zien. Ondanks de populariteit is hiphop als subcultuur niet voor iedereen toegankelijk. Het waren met name zwarte Creools-Surinaamse jongeren die er deel van uitmaakten en die hiphop verhieven tot leefstijl (zie Wermuth 1993 voor een verkorte weergave).

In 2002 promoveerde Wermuth op een onderzoek naar de popularisering sinds 1992 van hiphop van underground subcultuur naar mainstream popcultuur aan de hand van case-studies. In *No sell out: de popularisering van een subcultuur* wordt duidelijk dat hiphop aanvankelijk slechts populair was bij een relatief kleine groep jongeren. In 2002 is het genre inmiddels de subculturele status ontstegen en big business geworden. Podia, media en platenmaatschappijen speelden hierbij een grote rol, legt Wermuth uit.

De populariteit van hiphop blijkt ook uit het enthousiasme voor actieve kunstbeoefening, zoals op dansscholen

In hetzelfde jaar verscheen ook het overzichtswerk: *Van Brooklyn naar Breukelen: 20 jaar hiphop in Nederland*, onder redactie van Saul van Stapele, geschreven in opdracht van het Nationaal Pop Instituut. Het werk is gebaseerd op interviews met sleutelfiguren uit de Nederlandse scene en vormgegeven in een magazinestijl, kenmerkend voor de hiphop-beeldcultuur. De auteurs gaan in op hiphop als identiteit en laten zien dat hiphop ook buiten de grote steden volop leeft. In *Hiphop in Nederland: wat jij als cultuurprofessional moet weten* (2020/2024), gepubliceerd op de website van het Landelijk Kenniscentrum voor Amateurkunst en Cultuurparticipatie (LKCA), gaat onderzoeker Miriam Geerdes-Gazzah in op de introductie van hiphop in Nederland vanaf de jaren tachtig. Osdorp Posse uit Amsterdam is een van de bekendste en oudste hiphopgroepen in Nederland en introduceerde Nederlandstalige rap, of Nederhop. Met hun optredens trokken ze een groot publiek. Vanaf dat moment begint hiphop mainstream te worden; hiphop is niet meer weg te denken uit de Nederlandse muziekgeschiedenis, legt ze uit. Hiphopfestivals, dance battles, breakdance en street art events worden druk bezocht. De populariteit van hiphop blijkt ook uit het enthousiasme voor actieve kunstbeoefening, bijvoorbeeld op dansscholen, buurt- of jongerencentra. Door de opkomst van smartphones, sociale media, Spotify, SoundCloud en You Tube heeft het genre een enorme boost gekregen. Nederlandse rappers bereiken een miljoenenpubliek via streamingplatforms.¹

Digitalisering verklaart deels de populariteit van Nederhop, beschrijft ook Renee Pothof in haar masterscriptie *Hard work pays off: the popularity of Dutch hip-hop/rap in the 21st century* (2018). Andere verklaringen zijn volgens haar onder andere de beschikbaarheid van informatie over het genre en de media-aandacht. *Hiphop in Nederland: deel 1: een beeld van de scene* (2011) van Kunstfactor, het sectorinstituut amateurkunst vóór de fusie met het LKCA, biedt een inventarisatie van de hiphopscene in Nederland. Het eerste deel bevat opvattingen, citaten en achtergrondinformatie rondom thema's als het verschil tussen 'welzijnshiphop' (hiphop als middel tot het bereiken van bepaalde sociale doelen) en 'artistieke hiphop' (hiphop als kunstvorm), ↓

en de verhouding van de hiphopscene tot het subsidiestelsel. Cultuurfondsen wijzen regelmatig hiphopprojecten af omdat deze niet aan hun criteria voldoen. Deze tegenstelling lijkt de ontwikkeling van de scene te belemmeren, aldus de auteurs. Deel 2 is een afzonderlijke publicatie en biedt een overzicht van organisaties, workshops, talentontwikkelingstrajecten en accommodaties op het terrein van hiphop, per regio.²

Hiphop In Je Smoel (HIJS)

De meest omvangrijke publicatie over hiphopcultuur in Nederland verscheen in 2009, *Smoelwerk: de ontwikkeling van hiphop in Nederland 1999-2009*. Verschillende auteurs doen in beeld, tekst én audiovisueel (cd en dvd) uitvoerig verslag van de opkomst en ontwikkeling van hiphopcultuur. Het werk bevat achtergrondartikelen, interviews, artiestenprofielen en beeld op het gebied van rap, *turntablism*, breakdance en graffiti. Uitgever is het multimediale platform *Hiphop In Je Smoel* (HIJS), een belangrijke speler binnen de Nederlandse hiphop, met Rotterdam als basis. Meer recent verscheen bij HIJS *PICTURE THIS: Rotterdam street art photography and the people behind its lens!* (2023) waarin Jaap van der Doelen Rotterdamse muurschilderingen en traditionele graffiti en hun makers in kaart brengt.

HIJS is in 1999 door enthousiaste hiphop-liefhebbers opgericht. Het doel is de (inter)nationale hiphopcultuur in al haar uitingsvormen te stimuleren. www.hiphopinjesmoel.com bevat een evenementenagenda, interviews, nieuwsartikelen, een kennisbank (scripties), publicaties, recensies en nog meer. Naast het ondersteunen van opkomende artiesten richt HIJS zich ook op het bevorderen van de kernwaarden van hiphop: zelfexpressie, creativiteit, en het vertellen van verhalen vanuit de straatcultuur. Zo organiseert HIJS culturele evenementen, zoals battles en festivals, waar artiesten, fans, producenten en vertegenwoordigers van de media elkaar kunnen ontmoeten. Het platform zet zich ook in voor cultuuroverdracht met educatieve programma's en workshops (lees ook het *interview* met grondlegger en directeur van HIJS Dave Vanderheijden over activiteiten van het platform en actuele ontwikkelingen).

Het platform nam het initiatief de Nederlandse hiphopcultuur aan te melden bij het *Netwerk Immaterieel Erfgoed van het Kennisinstituut voor Immaterieel Erfgoed Nederland* (KIEN). In januari 2025 werd de opname door KIEN bevestigd.³ Tijdens de coronapandemie ontwikkelde HIJS in samenwerking met ProBiblio, de ondersteuningsorganisatie voor Noord- en Zuid-Hollandse openbare bibliotheken, een speciale *lesmethode* voor leerkrachten, ouders en bibliothecarissen. Het werk van nationale en internationale invloedrijke rappers vormt de kern van de lessen in vakken als Nederlands, Engels, geschiedenis, beeldende vorming en, uiteraard, muziek.

Rotterdam hiphopstad

We blijven nog even in de havenstad, volgens sommigen dé hiphopstad van Nederland. Lees bijvoorbeeld *Hiphopstad Rotterdam: visie op de scene* (2009) van Onno Hart met portretten en interviews met DJ's, documentairemakers, graffitikunstenaars, dansers en filmmakers, geschreven in opdracht van Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR). Nergens wordt de New Yorkse cultuur sterker opgepikt dan in de Maasstad, aldus de auteur. In Rotterdam bevindt zich sinds 2002 het oudste cultureel centrum voor hiphopcultuur van Nederland, *HipHopHuis* (HHH), waar workshops, evenementen en gemeenschapsprogramma's gerelateerd aan dans, muziek en kunst worden georganiseerd. 'Hiphop hoort bij het artistieke hart van Rotterdam', aldus Aruna Vermeulen, medeoprichter en directeur van HHH in een *interview* in *Metropolis M* (2024). Zij maakt zich hard voor de erkenning van hiphop als zelfstandige kunstvorm. In de *cultuurnota 2021-2024* maakte HHH deel uit van de culturele Basisinfrastructuur (BIS), maar daarna niet meer. Later meer hierover.

Hiphop was als een virus dat zich over de hele wereld verspreidde, schrijven de auteurs van *Gehavende stad: muziek en literatuur in Rotterdam van 1960 tot nu* (2012). Erik Brus en Fred de Vries schetsen een levendig beeld van de muzikale en literaire geschiedenis van Rotterdam van 1960 tot nu, in portretten, interviews en beeld. Ook de opkomst en ontwikkeling van de hiphopscene komt uitgebreid aan de orde. Dat hiphop aansloeg bij de Rotterdamse

Sport en cultuur komen samen op voetbal- en basketbalveld op het binnenplein van het gebouw de Peperklip, Rotterdam-Zuid. Muurschildering door Xaviera Altena. Fotografie: Jahmiro Karremann. Bron: www.hiphopinjesmoel.com

migrantenjeugd, maar ook bij veel ‘blanke jongeren’ was niet vreemd, leggen ze uit. ‘Dit was hun kans voor *Do It Yourself*, hun punk’.

Interessant is ook het recent verscheen [*Rotterdam popstad: 70 jaar Rotterdamse popmuziek*](#) (2024) van Remko van Bork. Uitgever van het veelomvattende werk is de [*Popunie*](#), een stichting die zich sinds 1985 in en voor de gemeente Rotterdam en de provincie Zuid-Holland inzet voor de popsector. Het boek bevat een uitvoerige beschrijving van de geschiedenis van de popmuziekscene in Rotterdam. Een apart hoofdstuk bevat een schets van de introductie en ontwikkeling van hiphop in deze stad.

In haar masterscriptie [*Hiphop in Rotterdam: een onderzoek naar structuur voor een gezonde muziekecologie*](#) (2018) analyseert Shannon

Martosemito de werking van de Rotterdamse ‘hiphopedologie’ om te achterhalen hoe een genre zich kan ontwikkelen onder bepaalde omstandigheden. Op basis van interviews met artiesten, managers en creatieve ondernemers uit de scene stelt ze vast dat het succes van hiphop in de stad zwaarder leunt op de *Do It Yourself*-mentaliteit en de werkethiek die Rotterdam kenmerken dan op de culturele infrastructuur.

Identiteitsvorming

In [*Boekman #142*](#) (2025) over the culture beschrijft Aafje de Roest het ontstaan van de hiphopcultuur. ‘Hiphop promoot sociale rechtvaardigheid en vertolkt de behoeften van historisch gemarginaliseerde gemeenschappen’, aldus de auteur. De belangstelling voor hiphop op een specifieke plek verklaart zij uit de behoefte van jongeren om hun identiteit buiten de gebaande paden van school en samenleving vorm te geven. ‘Zij kiezen hiphop als eigen uitingsvorm om verhalen te vertellen.’

In haar masterscriptie, [*‘Buurtvaders’: een kritische lezing van de performance van represent door vier Nederlandse hiphopartiesten*](#) (2018) onderzoekt De Roest de rol van de uitvoering van represent, het herhaaldelijk vertellen over het leven op straat en in de buurt. De populariteit van hiphop hangt samen met de identiteitsbehoefte van (vooral) jongeren, concludeert De Roest later in haar proefschrift [*De nieuwe golf: culturele identiteit in hedendaagse Nederlands\(talige\) hiphop 2015 tot heden*](#) (2024). Zij onderzoekt welke verhalen Nederlandse hiphopartiesten in hedendaagse Nederlands(talige) hiphop vertellen en hoe zij daarin hun culturele identiteit vormen. Daartoe analyseerde zij hiphoptracks en de bijbehorende videoclips van populaire hiphopartiesten uit de periode van 2015 tot heden.

Er is weliswaar onderzoek beschikbaar naar de wisselwerking tussen identiteitsvorming van jongvolwassenen en muziekconsumptie, maar onderzoek dat zich specifiek richt op deelname aan liveoptredens binnen de Nederlandse hiphopcontext is schaars, tekent Tianyi Wang recent op in haar masterscriptie [*Beat, bonds, and belonging: understanding live hip-hop music in social identity formation among young adults in the Netherlands*](#) (2024). Wang ↓

brengt in kaart hoe jongvolwassen hiphopfans in Nederland hun deelname aan live-evenementen zien in relatie tot hun sociale identiteitsvorming. Live hiphopevenementen dienen niet alleen als vorm van entertainment, maar ook als platform voor fans om hun sociale identiteit te uiten en te bevestigen, luidt de conclusie.

In *Drip too hard? Commercial rap music and perceived masculinity ideals and actual self-evaluations among black U.S. and Dutch adolescent men* (2023) maken onderzoekers Kim Dankoor, Dionne Stephens en Tom ter Bogt een vergelijking tussen mannelijke fans uit de VS en Nederland met betrekking tot mannelijkheid. Hoe nemen Amerikaanse en Nederlandse zwarte adolescente mannen idealen van mannelijk gedrag, fysieke verschijning en partnerwenselijkheid in commerciële rap waar? Vergelijken zij zichzelf met deze idealen, en zo ja, hoe beïnvloedt dit hun zelfevaluaties?

In 2025 publiceerden dezelfde auteurs een artikel over body image en vrouwelijke fans van hiphop in Nederland: *“Girl, I think my butt gettin’ big”: the importance of “thickness” in music videos for Dutch Black and White women’s body image*. Amerikaanse commerciële vrouwelijke rappers promoten vaak het ‘volle zandloper’-lichaamsideaal in hun muziek. Deze kwalitatieve studie onderzoekt hoe zwarte en witte Nederlandse rapfans, in de leeftijd van 18-25 jaar, hun lichaamsbeeld vergelijken met dit ideaal en de emotionele gevolgen daarvan.

Een recent [onderzoek](#) van Erasmus Universiteit Rotterdam, mede mogelijk gemaakt door Kunstgebouw en Popunie, benoemt de verschillende manieren waarop rapmuziek kan bijdragen aan het persoonlijk welzijn van mensen: *Nederlandse rap als bron van persoonlijk welzijn: ‘Als geluk in de winkel lag zou ik het kopen voor je, snap dat’* (2024). Onderzoekers Robbert Goverts, Willem de Koster en Julian Schaap laten zien dat rap historisch gezien een stem geeft aan gemarginaliseerde groepen. Zij zoomen in op het spanningsveld tussen rap enerzijds en persoonlijk welzijn anderzijds. Door middel van een inhoudsanalyse van populaire en recente rapteksten bekijken ze onder andere welke dimensies van persoonlijk welzijn besproken worden in Nederlandse rap.

Ook de relatie van hiphop met gender en feminisme is onderwerp van onderzoek, en wel in twee masterscripties. Met name mannelijke genderconventies spelen een prominente rol binnen de Nederlandse hiphopcultuur. Dat concludeert Maartje Buise in haar masterscriptie *Seksuele diversiteit binnen de Nederlandse hiphopcultuur: acht Nederlandse poortwachters over hiphop, seksualiteit en gender* (2013). Daartoe gaat ze in gesprek met experts die een rol als poortwachter vervullen binnen de hiphopcultuur, waaronder medewerkers van platenlabels en festivals, en een cultuurjournalist.

Hoe spelen elementen uit het liberaal en radicaal feminisme een rol in de zelf-

Vrouwelijke rappers. Bron: www.hiphopinjesmoel.com

Bron: www.hiphopinjesmoel.com

representatie van Nederlandse vrouwelijke hiphopartiesten in hun muziek tussen 2017 en 2021? Om die vraag te beantwoorden verricht Amy Bakema in een masterscriptie, *Bad bitch attitude, maar een wifey* (2022) een kwalitatieve inhoudsanalyse van zowel muzikteksten als videoclips van Nederlandse vrouwelijke hiphopartiesten.

Hiphop en educatie

In het [Unesco-rapport over the culture](#) wijst de commissie op de meerwaarde van hiphop als educatief instrument om leerlingen intrinsiek te motiveren en zichzelf te ontwikkelen. Unesco heeft hiervoor een [handleiding](#) ontwikkeld.

Kansenongelijkheid is een urgent maatschappelijk vraagstuk binnen het Nederlandse onderwijssysteem. Het inzetten van hiphop in het leslokaal, waar hiphop op diverse niveaus en manieren als ‘gelijkmaker’ kan werken en kan bijdragen aan een oplossing, schrijft Claudia Marinelli (LKCA) namens de HipHop Kenniskring (waarover later meer) in haar

Hiphop position paper (2022). ‘Het zorgt voor verbinding met én erkenning van leerlingen.’

Hanze Kunsteducatie organiseerde in november 2023 een [werkveldbijeenkomst](#), gewijd aan leren in en van hiphop. Hoe wordt er geleerd in de hiphopscene? Wat kunnen we daar ten behoeve van het onderwijs van leren? Is hiphop al onderdeel van de onderwijspraktijk? In het basisonderwijs, de docentopleidingen en in het bijzonder op de conservatoria wordt nog (te) weinig gedaan met de hiphopcultuur, stellen de deelnemers aan de bijeenkomst vast. Onderwijsinstellingen denken terug voor informelere vormen van leren, die verankerd zitten in het *Each One, Teach One*-principe van hiphop. Gepleit wordt voor het ontwikkelen van leersituaties die formelere en informelere vormen van leren met elkaar verbinden. ‘Geen ‘institutionalisering’ van de hiphopcultuur maar een ‘beweging naar elkaar toe’ vanuit de erkenning dat we ieders expertise kunnen gebruiken maar dat we ook erkennen dat we zover nog (steeds) niet zijn.’ Zie

hiervoor ook de masterscriptie van Anouk van den Brink over de inzet van hiphop in het voortgezet onderwijs: [De leefwereld van jongeren de school in brengen: een onderzoek naar de inzet van hiphop in het voortgezet onderwijs in Nederland](#) (2016). In dit onderzoek kijkt ze naar onderwijsvormen die rekening houden met de culturele omgeving van jongeren, in het bijzonder de hiphopcultuur.

Hiphop en the culture bieden als levensfilosofie talloze aanknopingspunten voor educatie en vorming van jongere generaties, vooral voor jongeren met een pluriculturele achtergrond. Dat benadrukken Kim Dankoor en Koen van Eijck, gastredacteuren van *Cultuur+Educatie*, een tijdschrift van het LKCA, in het themanummer [50 jaar hiphop en haar betekenis voor onderwijs en cultuur](#) (2024). ‘Hiphop gaat over jezelf leren kennen en waarderen, community building, kennisoverdracht en talentontwikkeling. (...) Hiphop speelt een belangrijke rol in het leven van veel jongeren, en heeft de kracht om hen (letterlijk en figuurlijk) in beweging te zetten.’ Zo is in de Verenigde Staten Hip Hop Based Education (HHBE) ontwikkeld, waarbij ‘hiphopwaarden’, zoals community building, emancipatie en *Do It Yourself*, worden ingezet als katalysator voor het voeren van gesprekken over zelfkennis, identiteit en sociale rechtvaardigheid, aldus de redacteuren. HHBE blijkt ook bruikbaar in

Hiphop en the culture bieden als levensfilosofie aanknopingspunten voor educatie en vorming van jongere generaties

de Nederlandse context, bijvoorbeeld in het mbo- en hbo-onderwijs, maar ook bij theaterproductiehuizen of bibliotheken. Lees bijvoorbeeld de masterscriptie [Hiphop Based Education voor \(burgerschaps\)onderwijs](#) van Simon Mamahit (2018) over HHBE waaruit blijkt dat hiphop in het klaslokaal geëngageerde leerlingen oplevert omdat hiphop kritisch denken, emancipatie en identiteitsontwikkeling stimuleert.⁴

Het doel van het themanummer van *Cultuur+Educatie* is onder meer de potentie van de hiphopcultuur als inspiratiebron voor de ontwikkeling van jongeren binnen en buiten het onderwijs over het voetlicht te brengen. Daarvoor dienen onderzoeksartikelen en praktijkbeschrijvingen. Zo richt Marlous van Gastel zich op de kritische hiphoppedagogiek aan de Reinwardt Academy, met hiphoperfgoed als centraal thema. Het artikel biedt een analyse en evaluatie van de door haar ontwikkelde module, met daarin veel aandacht voor de leefwereld van studenten en de manieren waarop zij zich via hiphop breder kunnen ontwikkelen. In hun praktijkbeschrijving [Waarom een mbo-master voor hiphop een goed idee is](#) belichten Luana Michiels en Jur Bouterse de rol van hiphop in het mbo-dansonderwijs, waar the culture een prominente plaats inneemt. Ze wijzen op de moeizame aansluiting op het vervolgonderwijs en bepleiten daarom een mbo-master. Sander Slegtenhorst, Karen Bertrams en Fariesh Abdoelrahman laten met [Hiphop in je Bieb](#) zien hoe hiphop heeft bijgedragen aan innovatie en talentontwikkeling in bibliotheken. Het landelijke programma [Hiphopinjebieb](#), gericht op informele educatie rond hiphop/urban culture door en voor bibliotheken, weet jongeren te bereiken die in het reguliere onderwijs gedemotiveerd zijn geraakt en helpt hen via hiphop een nieuw toekomstperspectief te vinden. Bibliotheken doen dat onder andere door het aanbieden van workshops, via Instagram en de inzet van het Hiphopmeubel. Dit is een verrijdbaar meubel, beschrijfbaar en voorzien van een programmeerbare lichtkrant, voor op de werkvloer van de bibliotheek of op een festivalterrein.

Nederhop en leescultuur

Hiphop en de Nederlandstalige variant ervan, Nederhop, spreken enorm veel jongeren met verschillende achtergronden aan. Bibliotheken en ‘de literatuur’ slagen daar minder goed in. Daarom zetten bibliotheken, maar ook andere literaire instituties, hiphop in om jongeren kennis te laten maken met literatuur en hen aan het lezen te krijgen. Dat beschrijft Aafje Roest in het artikel ‘[Lees iets!: De mogelijkheden van Nederlandse hiphop in de leescultuur van jongeren](#)’ in de bundel *De nieuwe lezer: lezen in het digitale tijdperk* (2021). De Roest legt uit dat hiphop als spel met taal dat allerlei literaire elementen in zich draagt, een brug kan vormen tussen jongeren en literatuur. Lees ook haar artikel ‘[Doe je best op school’: Nederlandse hiphop in het literatuuronderwijs](#) in *Nederlandse letterkunde* (2022). In een [interview](#) voor Stichting Lezen over de mogelijkheden van hiphop binnen het literatuuronderwijs zegt De Roest: ‘Rapteksten zijn uitermate geschikt om met een literaire bril te bekijken. Ik zie rappers als de dichters van hun generatie (...). Ze schrijven en vertellen in hun eigen taal over wat zij in hun dagelijkse levens meemaken: doorleefde ervaringen worden vertaald naar tracks met fictieve elementen.’

In tegenstelling tot de Verenigde Staten, waar in de jaren tachtig al academische belangstelling voor hiphop ontstond, zijn hiphop en Nederhop binnen de Nederlandse literatuurwetenschap een betrekkelijk nieuw onderzoeksgebied, zo concludeert De Roest in het tijdschrift *Vooys: tijdschrift voor letteren*, in het artikel ‘[Niet naar school, maar wel in de boeken: status quaestionis van hiphopstudies wereldwijd en in Nederland](#)’ (2020). Een uitzondering noemt ze de master-scriptie van Stephan Borggreve die in 2010 als eerste neerlandicus avant-gardestrategieën in de Nederlandse hiphopcultuur onderzocht in [Beef, cross-over & gimmickry: avant-gardestrategieën in de hiphopcultuur](#).

Talentontwikkeling

Vanaf de jaren tien verschenen veel verlichtende publicaties van de hand van journalist en oud-theaterdirecteur Janny Donker over urban arts⁵ en hiphop, onder andere in de context van talentontwikkeling en gemeentelijk beleid. Veel van deze [publicaties](#) zijn beschikbaar

in de Kennisbank van de Boekmanstichting. Zo verscheen een reeks over talentontwikkelingsmogelijkheden voor urban artists in de G4 ([Utrecht](#), [Den Haag](#), [Amsterdam](#) en [Rotterdam](#)). De rapporten zijn evaluaties van de plaatselijke hiphopscene, met speciale aandacht voor de mogelijkheden die jonge hiphoppers worden geboden om hun talenten verder te ontwikkelen. Donker plaatste de lokale hiphopscene in het kader van bestaande en nieuwe subsidieregelingen en bracht de drempels in kaart. In een afrondende publicatie [Urban is anders, toch?](#) (2017) blikt ze terug op haar bevindingen. Beoefenaars van de urban arts werden door gemeenten vooral als ordeverstoorders gezien, stelt ze vast. Kunstsubsidieën toonden weinig begrip voor de verrichtingen van deze ‘immigranten van eigen bodem’.

In het tijdschrift *Theatermaker* verscheen in 2012 de laatste aflevering van een driedelige reeks waarin Donker vijf jaar onderzoek in de Nederlandse hiphopscene samenvat ([Donker 2012](#)). Gingen de eerste ([Donker 2007](#)) en tweede ([Donker 2009](#)) aflevering vooral over de houding en het beleid van instellingen en overheden die met hiphop te maken kregen op het gebied van faciliteiten en subsidies, in dit laatste deel komen de ‘dragers’ van de hiphopcultuur zelf aan het woord.

Donker bracht met haar onderzoeken ‘de bijzondere kwaliteiten van de opkomende beweging onder de aandacht van gemeentelijke subsidieverstrekters’. Dat schrijft Marijn van der Jagt in een [verslag](#) van een recent interview (2024) met Alida Dors en Janny Donker in de *Theaterkrant*. ‘Dat was nodig, in een tijd dat ambitieuze beleidsmakers met fondsen voor de amateurkunst en voor cultuurparticipatie de kunst wilden democratiseren’, licht hij toe. De artistieke aspiraties en kwaliteiten van rappers, breakdancers en graffiti-artisten werden hiermee tekortgedaan, aldus Van der Jagt. ‘Maar zij vielen óók buiten de subsidiewaardig geachte professionele (podium) kunstenaars. Een probleem dat nog altijd actueel is, gezien het recente advies van de Raad voor Cultuur om de kunstgelden op een nieuwe manier te verdelen.’

Soms ontbreken de verbindingen tussen urban arts en hiphop enerzijds en de culturele ↓

Muurschildering aan het Stieltjesplein in Rotterdam, door kunstenaarsduo MOTS. Fotografie: Martine Kiers. Bron: www.hiphopinjesmoel.com

infrastructuur anderzijds, loopt talentontwikkeling spaak en zijn rolmodellen moeilijk te vinden. Dat was voor Cultuur Oost aanleiding een brug te willen slaan tussen de ontwikkeling van urban talent en de bestaande Gelderse culturele infrastructuur: waar ontbreken de verbindingen? Wat zijn de succesfactoren met betrekking tot de ontwikkeling van urban talent? Waar loopt talentontwikkeling spaak? Welke organisaties, instituten, randvoorwaarden en faciliteiten zijn relevant? Lees verder in [Iets met Urban](#) (2020).

Cultuurbeleid

Cultuur is van en voor iedereen, schrijft Ingrid van Engelshoven als minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in haar beleidsnota [Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021-2024](#) (2019). Maar, stelt ze vast, vernieuwende genres, waaronder hiphopcultuur, zijn onvoldoende terug te vinden in de BIS. Zij voegde daarom in haar [cultuurnota voor 2021-2024](#) (2020) de categorie Ontwikkelinstanties toe aan de BIS. Die was gericht op instanties die zich met talent- en/of genreontwikkeling bezighielden, binnen de podiumkunsten, beeldende kunst, film, letteren en ontwerp, of een combinatie daarvan. In dat kader kregen drie hiphop-instanties een plek in de BIS: [HipHopHuis](#),

[DOX](#) en [Emoves](#). Het Utrechtse podiumkunstencentrum DOX werkt volgens de hiphop-principes van *Each One Teach One* en ‘trans-cultureel produceren’. Emoves (Eindhoven), een platform dat zich inzet voor the culture, brengt makers van uiteenlopende disciplines, als graffiti-artisten, skaters en dansers, samen.⁶

In de [Beweging in het bestel: verkenning op weg naar een nieuw advies over het cultuurbestel](#) (2022) gaf de Raad voor Cultuur aan waarde te hechten aan ‘vernieuwing van onderop – zowel in canonieke genres als in nieuwe stijlen en stromingen zoals de urban arts of e-culture’. De vraag was of de inrichting van de huidige BIS hierop voldoende aansluit. Twee jaar later kwam de raad met het advies [Toegang tot cultuur: op weg naar een nieuw bestel in 2029](#) (2024b) over de vraag hoe het cultuurstelsel vanaf 2029 zo goed mogelijk kan bijdragen aan een rijk cultureel leven voor iedereen in Nederland. Van een gelijk speelveld tussen makers en organisaties uit verschillende kunstvormen en kunstpraktijken is op dit moment geen sprake, aldus de raad. ‘Makers en organisaties in ondervertegenwoordigde disciplines verdienen evenzeer erkenning, waardering en de kans om hun artistiek en publiekspotentieel te realiseren.’ Voorbeelden zijn onder andere spoken word, mode en hiphop.⁷

Toenmalig staatssecretaris Gunay Uslu benadrukte in haar [Meerjarenbrief 2023-2025: de kracht van creativiteit: cultuur midden in de samenleving](#) (2022) dat ze via de fondsen wil investeren in ‘nieuw talent en nieuwe verhalen’, onder andere op het gebied van hiphop⁸. Ook heeft ze oog voor de toepassing van hiphop-teksten in cultuureducatie. In [Uitgangspunten cultuursubsidies 2025-2028](#) (2023) pleitte ze voor het belang van een breed cultuurbegrip. Daarbij hoort een uitbreiding van de basisinfrastructuur, zodat er plaats komt voor nieuwe ontwikkelingen, ontbrekende genres en bijbehorend publiek.⁹

In het [advies over de subsidieaanvragen](#) voor de cultuurnota 2025-2028 constateerde de Raad voor Cultuur dat veel ontwikkelinstellingen zich richten op jongeren en op hedendaagse vormen van muziek en letteren, zoals hiphop en spoken word. De raad noemde het positief ‘dat steeds meer instellingen deze genres serieus nemen, met het oog op het toekomstbestendig houden van de sector.’

Naast DOX en Emoves kwamen er twee nieuwkomers bij in de categorie Ontwikkelinstellingen in de [cultuurnota 2025-2028](#) van Eppo Bruins, de huidige minister van OCW, vanuit de wens om de BIS te verbreden: Story Academy (nu [Qissa](#), Amsterdam) dat zich inzet voor de nieuwe generatie ondergerepresenteerde makers onder bijvoorbeeld schrijvers en theatermakers, en hun verhalen. En het Rotterdamse [WORM](#) waar makers ruimte krijgen om te experimenteren, te bevragen, te produceren en te presenteren.

HipHopHuis maakt niet langer deel uit van de BIS. Het profileert zich volgens de Raad voor Cultuur te weinig als toonaangevende hiphop-instelling en opereert vooral in Rotterdam en omgeving. ‘Dit vertaalt zich in een gebrek aan zeggingskracht.’

Subsidedrempels

De discrepantie tussen beleidsmakers/subsidieverstrekken en makers is een terugkerend thema zodra the culture en hiphop ter sprake komen. Zo ook in het voorjaarsnummer van [Boekman](#) (#142, 2025) dat geheel is gewijd aan the culture. Veel makers binnen deze beweging stuiten op drempels zodra ze een beroep doen op ondersteuning vanuit het cultuurbestel.

Onder meer ervaringsdeskundigen Yassin Karmoudi van de New Producers Academy (NPA), landelijk professionaliseringstraject voor aspirant-filmproducenten, en Valery Mak, actief bij kunstorganisatie Carte Blanche in Flevoland vertellen daarover in deze *Boekman*.

Subsidieaanvragen worden vaak op traditionele wijze beoordeeld waardoor makers uit the culture veelal buiten de boot vallen. ‘Omdat die beoordelaar doorgaans geen idee heeft van de context en daardoor de waarde niet goed uit zo’n aanvraag kan filteren’, aldus Mak. In Flevoland kiezen ze daarom voor subsidieprogramma’s in plaats van regelingen. In *Boekman* legt ze uit wat subsidieverstrekken van deze aanpak kunnen leren.

In dezelfde *Boekman* gaan de auteurs van het [Unesco-advies over the culture](#) (2023), Martin van Engel en Lisanne Bedaux, nader in op hun [bevindingen, reacties en mogelijke vervolgstappen](#). Het huidige cultuurbestel voldoet niet meer aan de behoeften van deze tijd waardoor onder andere the culture onvoldoende wordt ondersteund, luidt een van de conclusies. Hierdoor ontstaat ongelijkheid en wordt het potentieel van deze gemeenschappen niet ten volle benut. The culture blijft voor een deel van de sector ongrijpbaar, aldus de auteurs, ondanks subsidieregelingen waarmee fondsen aansluiting zoeken bij the culture.

Een deel van the culture wil misschien ongrijpbaar blijven. [Daarover schrijft Malique Mohamud](#), creative director bij Concrete Blossom. Kan the culture nog wel the culture blijven als er samenwerking met de gevestigde kunsten plaatsvindt? Zijn dit soort samenwerkingen een kruisje om een subsidie-eis af te vinken of is de interesse gemeend?

Een voorbeeld van een subsidieregeling is de [Regeling voor muziekhubbs op het gebied van pop, hiphop en dance](#) ter ondersteuning van samenwerkingsverbanden die talentontwikkeling in de popmuziek, hiphopmuziek of dancemuziek stimuleren van het Fonds Podiumkunsten. In 2023 verscheen een [evaluatie](#) door de KWINK-groep van projectsubsidies van het fonds, onder andere op het gebied van urban arts. Daaruit bleek dat de subsidie bijdraagt aan de ontwikkeling van de urban podiumkunsten in Nederland, met name in de muziekwereld, maar dat niet de gehele doelgroep wordt bereikt. ↓

Met het oog op talentontwikkeling, ook binnen hiphop, heeft het Fonds voor Cultuurparticipatie de regelingen [Urban Arts Talent](#) en [Versterking talentketen](#) opgetuigd¹⁰

In reactie op het Unesco advies investeert het [Cultuurfonds](#) in de komende vijf jaar 1,5 miljoen euro in the culture. Hiermee wil het fonds de structurele drempels voor deze makers verlagen en toewerken naar een inclusiever financieringssysteem.

De verhouding van de hiphopscene tot de cultuursector en het subsidiebeleid staat ook centraal in het artikel '[Cultuur voor iedereen? Koloniale mechanismen in de cultuursector](#)' in *Cultuur+Educatie* (2024). Jonathan Donken verkent daarin de algehele positionering van hiphop in de Nederlandse cultuursector.¹¹ Hoe kijkt de hiphopscene naar het eigen verleden en heden? Hoe verhoudt de hiphopscene zich tot de cultuursector en het subsidiebeleid? Hoe denkt de hiphopscene over de eigen toekomst? Zagen beleidsmakers in de jaren tachtig van de vorige eeuw hiphopcultuur als een manier om sociale cohesie onder jongeren te stimuleren, inmiddels is het accent verlegd naar hiphop als kunstvorm. Desondanks is de welzijnsbenadering nog sterk aanwezig in het beleid, stelt hij vast. De samenwerking tussen hiphop(mogelijk)makers en subsidieverstrekkingen verloopt soms moeizaam, constateert ook hij.

Een cultuursector en -beleid waarin hiphop geen prominente plaats krijgt, mist de boot

Volgens [Miriam Geerdes-Gazzah](#) missen overheden en fondsen vakkundige en genuanceerde kennis die bijdraagt aan (een beter) begrip van hiphopcultuur in Nederland. Ten onrechte krijgt het genre het label 'diversiteit' of 'iets met allochtone jongeren' opgeplakt. Stigma's en stereotyperingen over hiphop blijven hardnekkig bestaan, aldus de auteur. 'Dat creëert, onbedoeld, een gat tussen subsidieverstrekkingen en -aanvragers.'

Hiphop is omgeven met vooroordelen en waardeoordelen, vertelde Aruna Vermeulen, directeur van [HipHopHuis](#), al in 2016, in een [interview](#) in *Boekman*. 'De huidige systematiek past ons niet. Dat zal niet snel veranderen, tenzij jonge mensen een rol krijgen in het scheppen van de voorwaarden en in de subsidietoekenning zelf', aldus Vermeulen.

Koloniale mechanismen

In het eerder genoemde [artikel](#) van Jonathan Donken in *Cultuur+Educatie* concludeert hij, net als een aantal auteurs in *Boekman* #142, dat de relatie tussen de cultuursector, als systeem van formele instituties, organisatievormen en uitvoeringsprocessen, en de hiphopscene ongelijkwaardig is. Donken herleidt dit tot koloniale mechanismen in de samenleving. De hiphopscene heeft behoefte aan gelijkwaardigheid en zelfstandigheid, legt hij uit, 'een andere verdeling van hulpmiddelen en kapitaal binnen het culturele domein'. Gelijkwaardigheid en nieuwe (postkoloniale) kennis zijn noodzakelijk om hier verandering in aan te brengen.

Ook de Nederlandse Unesco Commissie benoemt in haar advies dat the culture wordt gekenmerkt door 'diepgeworteld wantrouwen tegenover gevestigde instituties die historisch gezien vaak marginaliserend of zelfs onderdrukkend waren voor deze gemeenschappen'. Dit vergt van de traditionele instellingen 'een nieuwe manier van werken: open, transparant en met het besef dat fouten maken onvermijdelijk is'. Net als Donken benoemt de [Unesco Commissie](#) het dekoloniseren van verhoudingen een essentieel onderdeel van deze verandering. 'Het is belangrijk om deze verhoudingen te herzien en een systeem te creëren dat gebaseerd is op gelijkwaardigheid en wederzijds respect.'

Een cultuursector en -beleid waarin hiphop geen prominente plaats krijgt, mist de boot en ↓

Hiphopfestival It's Just
 Begun, 15 december
 2024 in Paard,
 Den Haag. Fotografie:
 Gina Saad. Bron: www.hiphopinjesmoel.com

dat geldt in toenemende mate ook voor het (cultuur)onderwijs, waarschuwen de samenstellers van het eerdergenoemde tijdschrift *Cultuur + Educatie*.

Investeren in bruggenbouwers

Veranker hiphop en urban culture in cultuur-, jeugd- en onderwijsbeleid, op zowel gemeentelijk als landelijk niveau. Dat bepleiten Miriam Geerdes-Gazzah en Claudia Marinelli in het eerdergenoemde [Hiphop position paper: benut kansen van hiphop en urban culture voor talentontwikkeling en maatschappelijke vraagstukken](#) (2022). Dat doen ze namens de Hiphop Kenniskring, een groep beoefenaars en organisatoren uit de hiphopscene, beleidsmakers en onderzoekers die een paar keer per jaar bij elkaar komen¹². In hun position paper laten ze aan de hand van casussen in Heerlen en Nijmegen zien hoe gemeenten al ruimte maken voor experimenten en vernieuwing in het culturele veld, en daarmee voor hiphopcultuur. Daar is urban culture verankerd in het cultuurbeleid van de gemeenten en is er oog voor de meerwaarde van urban culture voor de kwaliteitsbeleving van de stad. Lees ook het rapport [Creative footprint Rotterdam](#) (2024) van nachtdadviesbureau VibeLab, waarin de waarde van het nachtleven en hiphopcultuur in de havenstad centraal staan. Een van de beleidsaanbevelingen is: benut het creatieve potentieel van Rotterdam, maak het talent makkelijker

om te groeien en bloeien door procedures te versoepelen en relaties te versterken.

Zonder kennis van de hiphopscene kom je als beleidsmaker niet ver, aldus de Hiphop Kenniskring in de position paper. Daarom geven ze handvatten aan bestuurders om de kloof tussen beleidsmakers en (jonge) bewoners te verkleinen en geven ze aan wat het de samenleving oplevert als hiphop een vaste plek krijgt in cultuur-, jeugd- en/of onderwijsbeleid. Een paar voorbeelden: erken de waarde die hiphop heeft voor een groot deel van de bewoners, kies voor een integrale benadering bij het jongerenwerk én investeer in bruggenbouwers. Oftewel rolmodellen uit de hiphopscene die kunnen aanschuiven aan tafel bij beleidsmakers om de samenwerking te stimuleren tussen gevestigde instellingen (gemeente, culturele en welzijnsorganisaties), grassrootsorganisaties en jongeren.

De casussen demonstreren dat hiphop en urban culture als inspiratie en springplank niet alleen cultuur-, jongeren- of onderwijsbeleid, maar ook andere domeinen kunnen dienen. 'Meerdere organisaties zetten urban culture en hiphop al (lang!) in als een aanvliegroute voor talentontwikkeling en het aangaan van maatschappelijke uitdagingen. Weg met de hokjesgeest dus!'

Literatuur

- Bakema, A. (2022) *Bad bitch attitude, maar een wifey*. Masterscriptie Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Bedaux, L. (red.) (et al.) (2023) *On(ver)vangbaar: de innovatieve kracht van the culture*. Den Haag: Nederlandse Unesco Commissie.
- Beilen, C. van (et al.) (2023) *Kunsteducatie & hiphop: each one, teach one – leren in en van hiphop*. Groningen: Hanzehogeschool Groningen.
- Borgreave, S. (2010) *Beef, cross-over & gimmickry: avant-gardestrategieën in de hiphopcultuur*. Masterscriptie Radboud Universiteit Nijmegen.
- Bork, R. van (2025) *Rotterdam popstad: 70 jaar Rotterdamse popmuziek*. Rotterdam: De Popunie.
- Brink, A. van den (2016) *De leefwereld van jongeren de school in brengen: een onderzoek naar de inzet van hiphop in het voortgezet onderwijs in Nederland*. Masterscriptie Radboud Universiteit Nijmegen.
- Bruins, E. (2024) *Cultuursubsidies 2025-2028*. Tweede Kamer 32820, nr. 526.
- Brus, E. en F. de Vries (2012) *Gehavende stad: muziek en literatuur in Rotterdam van 1960 tot nu*. Amsterdam: Lebowski.
- Buise, M.C.F. (2013) *Seksuele diversiteit binnen de Nederlandse hiphopcultuur: acht Nederlandse poortwachters over hiphop, seksualiteit en gender*. Masterthesis Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Dankoor, K. en K. van Eijk (gastred.) (2024) *'50 jaar hiphop en haar betekenis voor onderwijs en cultuur'*. In: *Cultuur+Educatie*, jrg. 22, nr. 67, 4-109.
- Dankoor, K. E., D.P. Stephens en T.F.M. ter Bogt (2022) *'Drip too hard? Commercial rap music and perceived masculinity ideals and actual self-evaluations among black U.S. and Dutch adolescent men'*. In: *Sexuality & Culture*, jrg. 27, nr. 1.
- Dankoor, K. E., D.P. Stephens en T.F.M. ter Bogt (2025) *'"Girl, I think my butt gettin' big": The importance of "thickness" in music videos for Dutch black and white women's body image'*. In: *Journal of Counseling Psychology*, <https://doi.org/10.1037/cou0000788>.
- Donker, J. (2024) *'Cultuur voor iedereen? Koloniale mechanismen in de cultuursector'*. In: *Cultuur+Educatie*, jrg. 22, nr. 67, 10-23.
- Donker, J. (2007) *Den Haag en hiphop: hiphop in het Haagse talentontwikkelingsveld: evaluerende inventarisatie in opdracht van de Gemeente Den Haag*. Sl.: s.n..
- Donker, J. (2007) *Goede bedoelingen genoeg: jongerenbeleid, (brede) talentontwikkeling en urban arts in Amsterdam*. Sl.: s.n..
- Donker, J. (2007) *Perspectief voor hiphop: een plaatsbepaling van hiphop in het Utrechtse talentontwikkelingsveld*. Maastricht: Stichting Los Bewegingstheaterwerkplaats.
- Donker, J. (2007) *'Van de basis en de top deel 1: jong, urban en talentvol? Kom maar op!'*. In: *TM*, jrg. 11, nr. 8, extra katern, 1-15.
- Donker, J. (2008) *Rotterdam doet – maar wát? : hiphopjongeren en de hun toegestoken hulpvaardige handen*. Maastricht: Stichting Los Bewegingstheaterwerkplaats.
- Donker, J. (2009) *Brabant urban stad?; Brabant urban stad?: deel 2*. Maastricht: Stichting Los Bewegingstheaterwerkplaats.
- Donker, J. (2009) *'Van de basis en de top deel 2: Jong, urban en creatief? Laat je kunsten zien!'*. In: *TM*, 13, nr. 3, extra katern, 1-15.
- Donker, J. (2012) *'Van de basis en de top deel 3: 'En dat ene, dat is hiphop'*. In: *TM*, jrg. 16, nr. 3, extra katern, 1-15.
- Donker, J. (2014) *'"Hiphop forever"'*. In: *Boekman*, jrg. 26, nr. 99, 31-34.
- Donker, J. (2017) *Urban is anders, toch?* Schiedam: De Boekfabriek.
- Dool, A. van den (2025) *'Bruggenbouwer Raymond Ramdihal, niet zo passend bij de ambtenarij'*. In: *Cultuurkrant NL*, nr. 31, 4-5.
- Engel, M. van en L. Bedaux (2025) *'De impact van de culture: ruim een jaar na het Unesco-advies'*. In: *Boekman*, jrg. 38, nr. 142, 4-7.
- Engelshoven, I.K. van (2019) *Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021-2024*. Tweede Kamer 32820, nr. 290.
- Engelshoven, I.K. van (2020) *Besluitvorming culturele basisinfrastructuur 2021-2024*. Tweede Kamer 32820, nr. 383.
- Geerdes-Gazzah, M. (et al.) (2020) *Iets met urban: talentontwikkeling en urban culture in Gelderland*. Arnhem: Cultuur Oost.
- Geerdes-Gazzah, M. (2020/2024) *'Hiphop in Nederland: wat jij als cultuurprofessional moet weten'*. Op: www.lkca.nl.
- Gessel, L. van (2022) *Hiphop in Nederland: deel 1: een beeld van de scene*. Utrecht: Kunstforum.
- Goverts, R., W. de Koster en J. Schaap (2024) *Nederlandse rap als bron van persoonlijk welzijn: 'Als geluk in de winkel lag zou ik het kopen voor je, snap dar'*. Sl.: Erasmus University Rotterdam, Kunstgebouw en Popunie.
- Haeren, M. van en F. van Andel (2024) *'Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid'*. Op: www.cultuurmonitor.nl.
- Hart, O.C. (2009) *Hiphopstad Rotterdam: visie op de scene*. Schiedam: Scriptum, Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR).
- Jagt, M. van der (2024) *'Eclectisch en een beetje rauw: in gesprek met Alida Dors en Janny Donker'*. Op: www.theaterkrant.nl, 26 februari.
- Konijn, J. (et al.) (2012) *Urban arts in transit: onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden van de urban arts in Nederland*. Utrecht: Fonds voor Cultuurparticipatie.
- Lange, A. de (1994) *Hiphop: tussen smaak en stijl: de plaats en betekenis van hiphop in de alle-daagse leefwereld van jongeren in Nederland*. Doctoraalscriptie Katholieke Universiteit Brabant.
- Leden, J. van der (2016) *'Huidige subsidie-systeem niet vriendelijk voor vernieuwing: interview met Aruna Vermeulen, directeur HipHopHuis'*. In: *Boekman*, jrg. 28, nr. 109, 18-19.
- Leichsenring, L. (et al.) (2024) *Creative footprint Rotterdam: onderzoeksrapport 2024*. Rotterdam: N8W8 R'dam, Gemeente Rotterdam en VibeLab.
- Mamahit, S. (2018) *Hip Hop Based Education voor (burgerschaps)onderwijs*. Masterscriptie Radboud Universiteit Nijmegen.
- Marinelli, C. (2022) *Hiphop position paper: benut kansen van hiphop en urban culture voor talentontwikkeling en maatschappelijke vraagstukken*. Utrecht: Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst.
- Martosemito, S. (2018) *Hiphop in Rotterdam: een onderzoek naar structuur voor een gezonde muziekecologie*. Masterscriptie Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Michiels, L. en J. Bouterse (2024) *'Waarom een mbo-master voor hiphop een goed idee is'*. In: *Cultuur+Educatie*, jrg. 22, nr. 67, 67-79.
- Mohamud, M. (2025) *'Een goed gesprek in The Niteshop: "Wie gatekeeps the Culture?"'*. In: *Boekman*, jrg. 37, nr. 142, 14-17.
- Nuchelms, A. (hoofdred.) (2025) *Boekman #142 the culture*. Amsterdam: Boekmansichting.
- Pothof, R. (2018) *Hard work pays off: the popularity of Dutch hip-hop/rap in the 21st century*. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Raad voor Cultuur (2020) *Culturele basisinfrastructuur 2021-2024: advies BIS*. Den Haag: Raad voor Cultuur.
- Raad voor Cultuur (2022) *Beweging in het bestel: verkenning op weg naar een nieuw advies over het cultuurbestel*. Den Haag: Raad voor Cultuur.
- Raad voor Cultuur (2024b) *Culturele basisinfrastructuur 2025-2028: advies BIS*. Den Haag: Raad voor Cultuur.
- Raad voor Cultuur (2024b) *Toegang tot cultuur: op weg naar een nieuw bestel in 2029*. Den Haag: Raad voor Cultuur.
- Reijerman, F. (et al.) (2023) *Evaluatie project-subsidies Fonds Podiumkunsten: eindrapport*. Den Haag: Kwink Groep.
- Roest, F.A. de (2018) *'Buurtvaders': een kritische lezing van de performance van represent door vier Nederlandse hiphopartiesten*. Masterscriptie Universiteit Utrecht.
- Roest, F.A. de (2020) *'Niet naar school, maar wel in de boeken: status quaestionis van hiphop-studies wereldwijd en in Nederland'*. In: *Vooy's tijdschrift voor letteren*, jrg. 38, nr. 1, 35-46.
- Roest, F.A. de (2021) *'Lees iets!: De mogelijkheden van Nederlandse hiphop in de leescultuur van jongeren'*. In: *De nieuwe lezer: lezen in het digitale tijdperk*, 97-109.
- Roest, F.A. (2022) *'"Doe je best op school": Nederlandse hiphop in het literatuuronderwijs'*. In: *Nederlandse letterkunde*, jrg. 27, nr. 1, 102-117.
- Roest, F.A. de (2024) *De nieuwe golf: culturele identiteit in hedendaagse Nederlands (talig) hiphop 2015 tot heden*. Proefschrift Universiteit Leiden.
- Roest, F.A. de (2025) *'Hiphopcultuur en identiteit: "Hiphop is something you live"'*. In: *Boekman*, jrg. 36, nr. 142, 22-25.
- Slegtenhorst, S., K. Bertrams en F. Abdoelrahman (2024) *'Hiphop in je Bieb'*. In: *Cultuur+Educatie*, jrg. 22, nr. 67, 80-93.
- Smit, N. (2013) *Nederlandse hiphopcultuur betwist en bewaard*. Masterscriptie Universiteit van Amsterdam.
- Stapele, S. van (red.) *Van Brooklyn naar Breukelen: 20 jaar hiphop in Nederland*. Amsterdam: Nationaal Pop Instituut.
- Swagers, A. (2024) *'"Hiphop hoort bij het artistieke hart van Rotterdam": Aruna Vermeulen over de toekomst van het Hiphophuis in Rotterdam'*. In: *Metropolis M*, nr. 4, 80-82.
- Uslu, G. (2022) *Meerjarenbrief 2023-2025: de kracht van creativiteit: cultuur midden in de samenleving*. Tweede Kamer 32820, nr. 482.
- Uslu, G. (2023) *Uitgangspunten cultuursubsidies 2025-2028*. Tweede Kamer 32820, nr. 499.
- Vanderheijden, D. en D. Claessens (2009) *Smoelewerk: de ontwikkeling van hiphop in Nederland 1999-2009*. Rotterdam (etc.): Hiphop in je Smoele (etc.).
- Wang, T. (2024) *Beat, bonds, and belonging: understanding live hip-hop music in social identity formation among young adults in the Netherlands*. Masterscriptie Erasmus Universiteit.

- Wermuth, M. (1990) *Clockin' knowin' what time it is: een studie naar de Hiphop-cultuur in Nederland*. Doctoraalscriptie Universiteit van Amsterdam.
- Wermuth, M. (1993) 'Weri Man!: een studie naar de Hiphop-cultuur in Nederland'. In: *Kunst en beleid in Nederland* 6, 63-111.
- Wermuth, M. (2002) *No sell out: de popularisering van een subcultuur*. Amsterdam: Aksant.

Noten

- 1 Het werd pas duidelijk hoe groot hiphop was toen ook cijfers over streaming werden meegenomen. Eerst werden hitlijsten van de NVPI alleen bepaald door fysieke singles en aantal downloads, zie Roest 2024.
- 2 Meer over het ontstaan van hiphop en de opkomst en de ontwikkeling van de beweging in Nederland staat te lezen op de websites van [Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland \(KIEN\)](#) en [Hiphop In Je Smoel \(HIJS\)](#).
- 3 Ruim 10 jaar geleden leek de hiphopsector overigens nog niet klaar te zijn voor deze stap. Tot die conclusie kwam Nick Smit in zijn masterscriptie *De Nederlandse hiphopcultuur betwist en bewaard* (2013). De Nederlandse hiphopgemeenschap is niet vertrouwd met de politiek geladen, beleidsmatige term 'immaterieel erfgoed', aldus de auteur.
- 4 Zie ook Marinelli (2022).
- 5 Urban is de term die gebruikt wordt voor een breed spectrum van kunst-, cultuur- en sportbeoefening; het reikt van breakdance tot freerunning, van street art tot BMX, van hiphop tot skaten, van mode tot sport en muziek. Formeel wordt urban omschreven als een kunstvorm die aansluit bij de belevingswereld van jongeren; een verzamelnaam voor kunstuitingen die hun oorsprong vinden in het leven van de grote stad, zoals graffiti, hiphop, rap, break- en streetdance.
- 6 Urban arts verkreeg met deze uitbreiding een plaats in het Nederlands cultuurlandschap, maar is dat aanleiding om de vlag uit te steken? Dat vraagt Janny Donker zich af in [Gelijke rechten voor de urban arts](#) (2020) op de website van de *Theaterkrant*. Opname van de urban arts in de BIS wordt door sommigen beschouwd als erkenning, maar laat urban arts wel de ruimte om anders te zijn, aldus Donker.
- 7 Raad voor Cultuur (2024b), 36.
- 8 Uslu (2022), 7.
- 9 Zie ook Haeren, M. van (et al.) (2024).
- 10 Het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft overigens als eerste rijkscultuurfonds onder de noemer 'Urban arts' programma's en regelingen op het gebied van hiphop in het leven geroepen. Zie onder meer het evaluatierapport *Urban arts talentregeling* en de inventariserende studie *Urban arts in transit: onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden van de urban arts in Nederland* (2012) van het Fonds voor Cultuurparticipatie.
- 11 Donken komt tot zijn bevindingen op basis van interviews met hiphoppers en transcripties van de talkshow Breaking Rules on Tour, in samenwerking met Claudia Marinelli (LKCA). De interviews zijn verzameld om de Nederlandse hiphopscene buiten de Randstad in kaart te brengen. Het reizende talkshowformat Breaking Rules on Tour is ontwikkeld door LKCA en samenwerkingspartners uit de scene om het gesprek tussen lokale hiphopscenes, lokale overheden en de lokale cultuursector te stimuleren.
- 12 Doelstelling van de Hiphop Kenniskring is het delen van kennis, het bevorderen van samenwerking en het verkleinen van de kloof tussen praktijk, beleid en onderzoek. Er vinden momenteel gesprekken plaats om de Hiphop Kenniskring over te hevelen naar een op te richten Landelijk Platform voor Hiphop. Meer info: claudiamarinelli@lkca.nl.

Jack van der Leden
is informatiespecialist en
redacteur van *Boekman*

Colofon

Boekman Extra is een onregelmatig verschijnende digitale uitgave van de Boekmanstichting.

De Boekmanstichting verzamelt en verspreidt kennis en informatie over kunst en cultuur in beleid en praktijk. Het werkterrein omvat het kunst- en cultuurbeleid van de overheden, particuliere financiering van kunst, de sociaal-economische en juridische aspecten van de kunsten en het kunstenaarsberoep, marketing en sponsoring, culturele organisaties en manifestaties, kunst in relatie tot (nieuwe) media, cultuurbehoud, kunst-educatie, amateurkunst en kunstvakonderwijs.

Zie ook www.boekman.nl

Redactie

Jan Jaap Knol
Jack van der Leden
André Nuchelmans

Met dank aan
Claudia Marinelli (LKCA),
Dave Vanderheijden
(Hiphop In Je Smoel) en
Britt Swartjes (Cultuur-
monitor) voor het kritisch
meelezen

Productie

Jack van der Leden

Redactieadres

Boekmanstichting,
t.a.v. redactie
Boekman Extra
Herengracht 415,
1017 BP Amsterdam,
telefoon 020 – 624 37 36,
e-mail
redactie@boekman.nl

Kopij volgens de redactie-
aanwijzingen via e-mail

Eindredactie en correctie

Paul Postema, Loft 238
Tekst & Media

Beeldredactie

Jack van der Leden
Joseph Plateau

Vormgeving

Joseph Plateau,
Amsterdam

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geauto-
matiseerd gegevensbestand,
of openbaar gemaakt, in
enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mecha-
nisch, door fotokopieën,
opnamen, of op enige andere
manier, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming
van de uitgever.

Voor het overnemen van
gedeelte(n) uit deze uitgave
in bloemlezingen, readers
en andere compilatiewerken
(art. 16 Auteurswet 1912)
dient men zich tot de uit-
gever te wenden.

Al het mogelijke is gedaan
om rechthebbenden van
beeld te achterhalen. Indien
u meent over auteursrechten
te beschikken van beeld
in deze *Boekman Extra*,
dan kunt u contact opnemen
met de Boekmanstichting
in Amsterdam.